

Automatika

Klasszikus szabályozás elmélet

VII.

Kompenzálás az eredő szakasz
körfrekvencia függvénye alapján

Óbudai Egyetem

Dr. Neszveda József

$$G(j\omega) = A(\omega)e^{j\varphi(\omega)}$$

A Bode diagram elemzése

A Bode diagram népszerű, mert papír – ceruza módszerrel is elfogadható pontossággal és munkaráfordítással megvalósítható a kompenzáló tag méretezése.

Méréssel felvett értékekkel vagy mért értékekből identifikált átviteli függvény esetén is alkalmazható.

- Meg kell állapítani, hogy az eredő szakasz arányos vagy integráló jellegű.

Ez a fázismenetből lehetséges.

- Meg kell állapítani, hogy mennyire egymáshoz közeleiek az eredő szakasz időállandói.

Ez az amplitúdó menetből lehetséges.

Önbeálló eredő szakasz PI kompenzálás

Európai struktúra

Önbeálló eredő szakasz

A fázismenetből lehet meghatározni az önbeálló jelleget .

Kellően alacsony körfrekvencián közel nulla a fázistolás

Önbeálló jelleg esetén a PI a leggyakrabban alkalmazott kompenzáló struktúra, sok és/vagy egymáshoz közeli időállandó esetén PIDT1.

A zárt szabályozási kör túllendülésre való hajlama az eredő szakasz időállandóink számától valamint egymástól való távolságától, és ezzel összefüggésben a $G_0(s)$ felnyitott hurok átviteli függvény fázistartalékától függ.

A PI kompenzáló tag átviteli függvénye

$$G_C(s) = G_{PI}(s) = K_C \left\{ 1 + \frac{1}{sT_I} \right\} = K_C \frac{sT_I + 1}{sT_I}$$

Két változó van.

Első lépésben a vizsgálatához legyen $K_C = 1$, és $T_I = 1$ rad/sec.

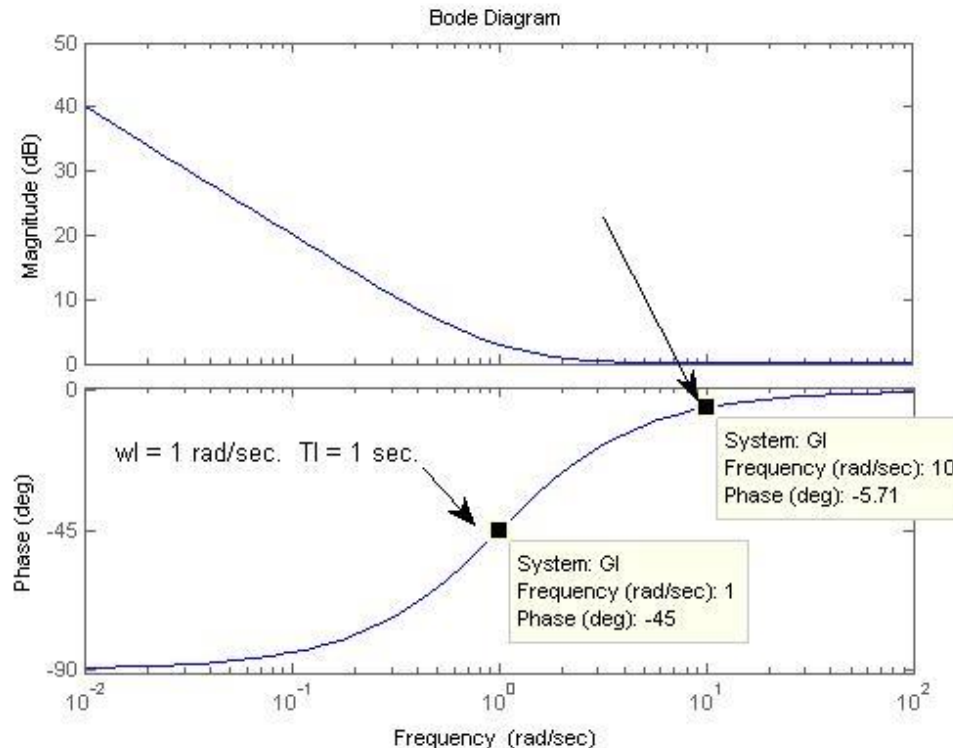
$$G_{PI}(s) = \frac{s+1}{s}$$

A PIDT kompenzálás menete a PDT kompenzáláshoz hasonló!

PIDT kompenzáló tag esetén be kell tartani a $T_I > 4T_D$ és a $T_D > 5T$ feltételt. T_I túl nagy értéke lassítja a szabályozási kört.

PI arányos, integráló tag

Az amplitúdó átvitel az ω_I körfrekvencián közel 1.4, és a magasabb körfrekvenciákon tart az egységnyihez. A K_C erősítés méretezésével állítjuk be a felnyitott hurok amplitúdó átvitelét!

$$\begin{aligned}\omega &= 2\omega_I, \varphi_{PI} = -26.5^\circ, \\ \omega &= 5\omega_I, \varphi_{PI} = -11.3^\circ, \\ \omega &= 10\omega_I, \varphi_{PI} = -5.7^\circ.\end{aligned}$$

A $2\omega_I$ és $5\omega_I$ közötti értéket szokás választani!

PI kompenzálás elve az eredő szakasz körfrekvencia függvényéhez illesztés esetén

Válasszunk egy megfelelőnek tartott fázistartaléket!

Ököl szabály. Több egymáshoz közeli időállandó esetén $90^\circ > \text{pm}^\circ > 75^\circ$;

Domináns időállandóval rendelkező szakasz esetén $75^\circ > \text{pm}^\circ > 60^\circ$.

pm: phase margin, fázistartalék

Az eredő szakasz fázismenetén meg kell keresni a választott fázistartalékhoz tartozó leendő ω_C vágási körfrekvenciát.

Ez a $\text{ps}^\circ = \text{pm}^\circ - \varphi_{\text{PI}}^\circ - 180^\circ$ fázistoláshoz tartozó körfrekvencia.

ps: phase shift, fázistolás

A K_C értéket úgy kell megválasztani, hogy a leendő ω_C vágási körfrekvenciánál legyen egységnyi az amplitúdó átvitel.

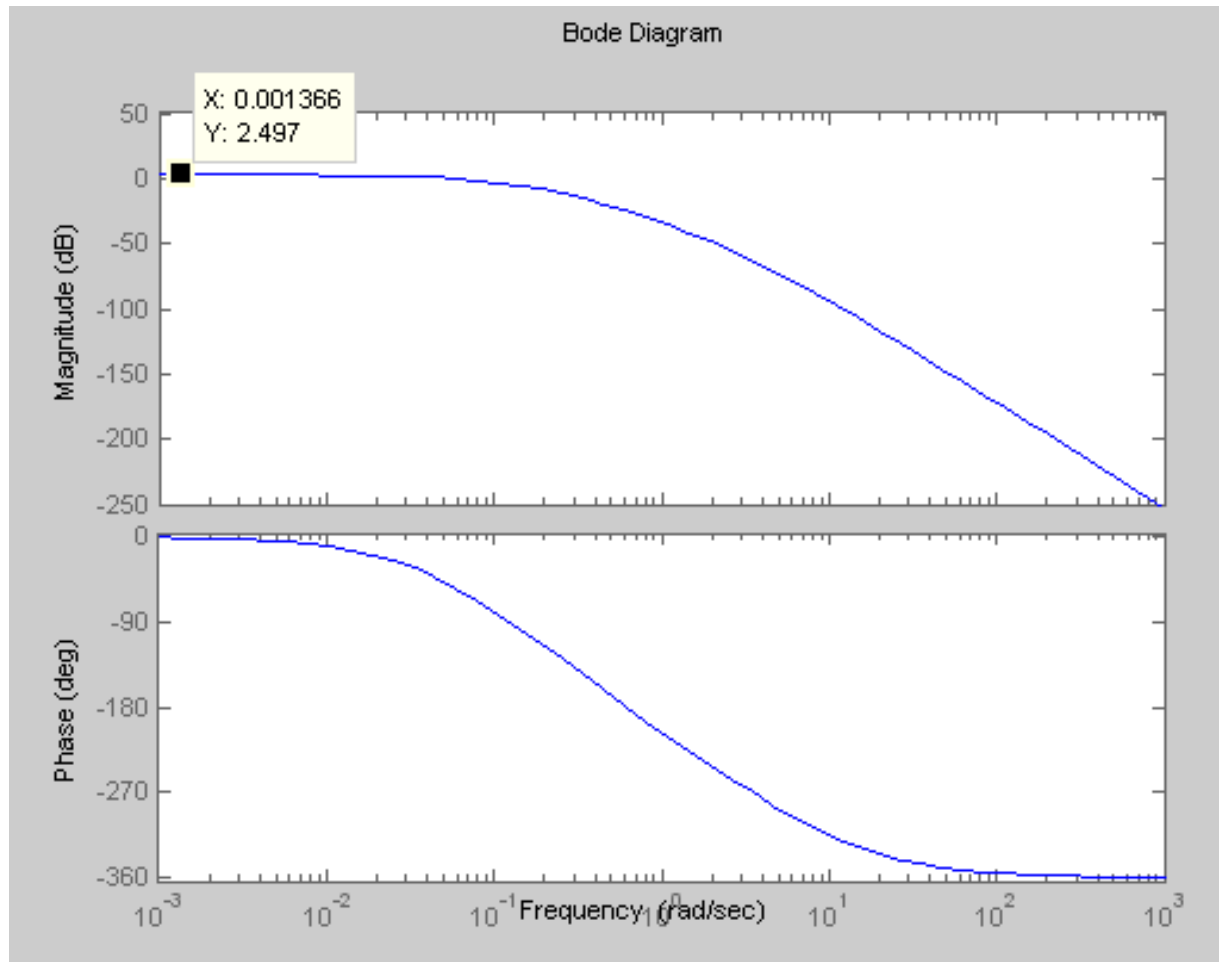
A leendő ω_C vágási körfrekvencián a $K_C = 1$ értékkel definiált g_0 hurokátviteli függvény amplitúdó átvitelének reciprok értéke lesz a tényleges K_C .

PI kompenzálás menete

- Ábrázolni kell a Bode diagramját.
Választani kell φ_{PI}° értéket és így $\omega=k\omega_I$ arányt!
Az eredő szakasz fázismenetén meg kell keresni a
 $ps^\circ = pm^\circ - \varphi_{PI}^\circ - 180^\circ$ fázistoláshoz tartozó körfrekvenciát.
- Ennek a körfrekvenciának a k-ad része az ω_I , és az ω_I reciprok értéke a T_I .
- Ábrázolni kell a Bode diagramját.
- Ezen a g_0 átviteli függvényen kell megkeresni a pm fázis-tartalékhoz tartozó körfrekvenciánál az amplitúdó erősítést
Ennek az erősítésnek a reciprok értéke legyen a K_C erősítés

A mért $G_E(j\omega)$ Bode diagramja

A mért értékekből identifikált LTI modell

A mért átviteli függvényből látszik az önbeálló jelleg, és hogy négy időállandója van.

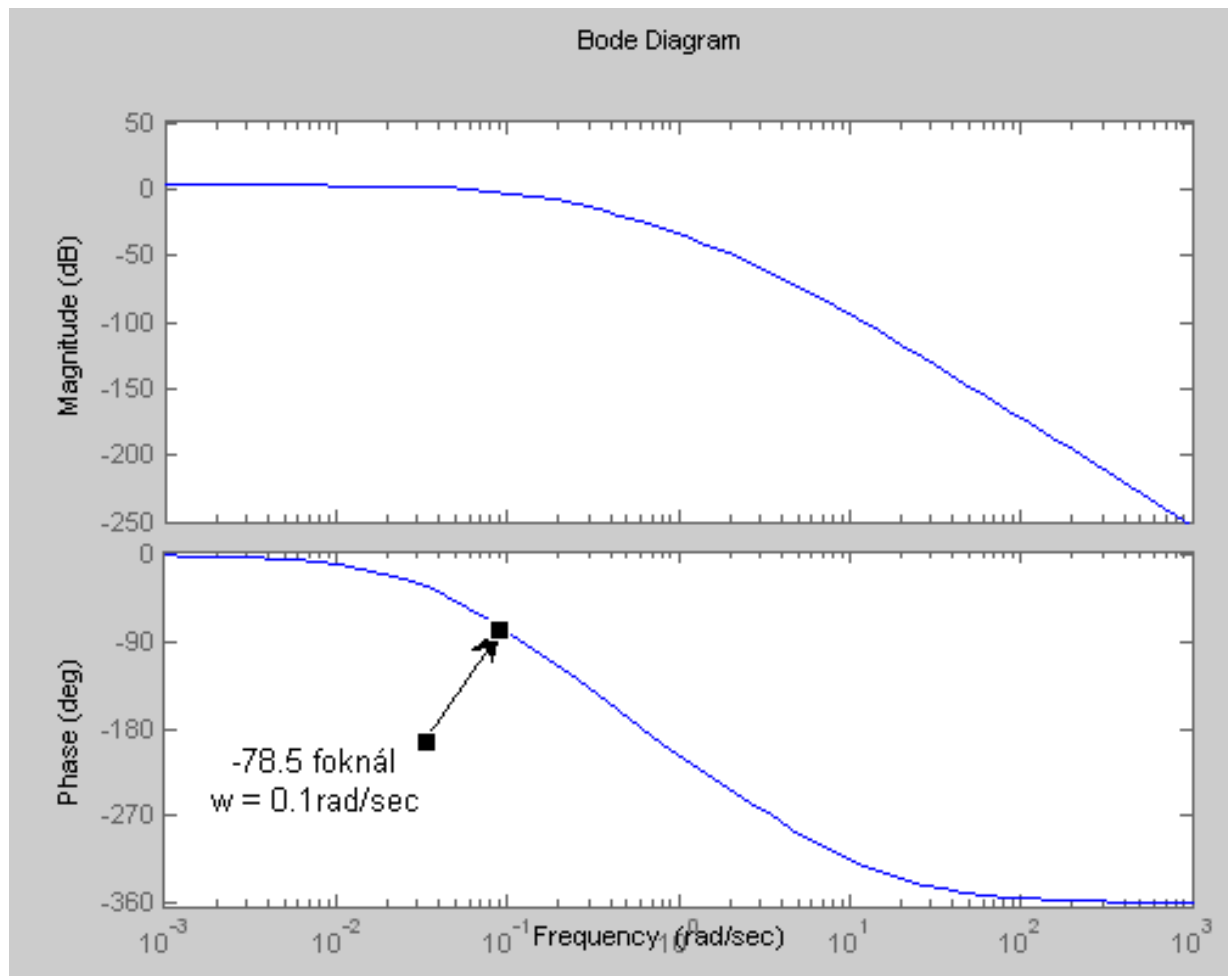
Legyen a $p_m = 75^\circ$, miután az amplitúdó átvitel határ eset. Viszonylag nehéz megkülönböztetni a törésponti körfrekvenciákat, de nem lehetetlen!

Legyen a keresendő $\omega = 2\omega_1$ és így a $\phi_{p_1}^\circ = -26.5^\circ$!

A keresendő fázistolás értéke:

$$p_s^\circ \approx 75^\circ + 26.5^\circ - 180^\circ \approx -78.5^\circ$$

A mért $G_E(j\omega)$ Bode diagramja

Az $\omega_I = 0.5 \cdot \omega = 0.05$ rad/sec, és így $T_I = 20$ sec.

A g_0 meghatározása

A g_{PI} a PI kompenzáló tag átviteli függvénye $K_C = 1$ esetén:

$$g_{PI}(s) = \frac{20s + 1}{20s}$$

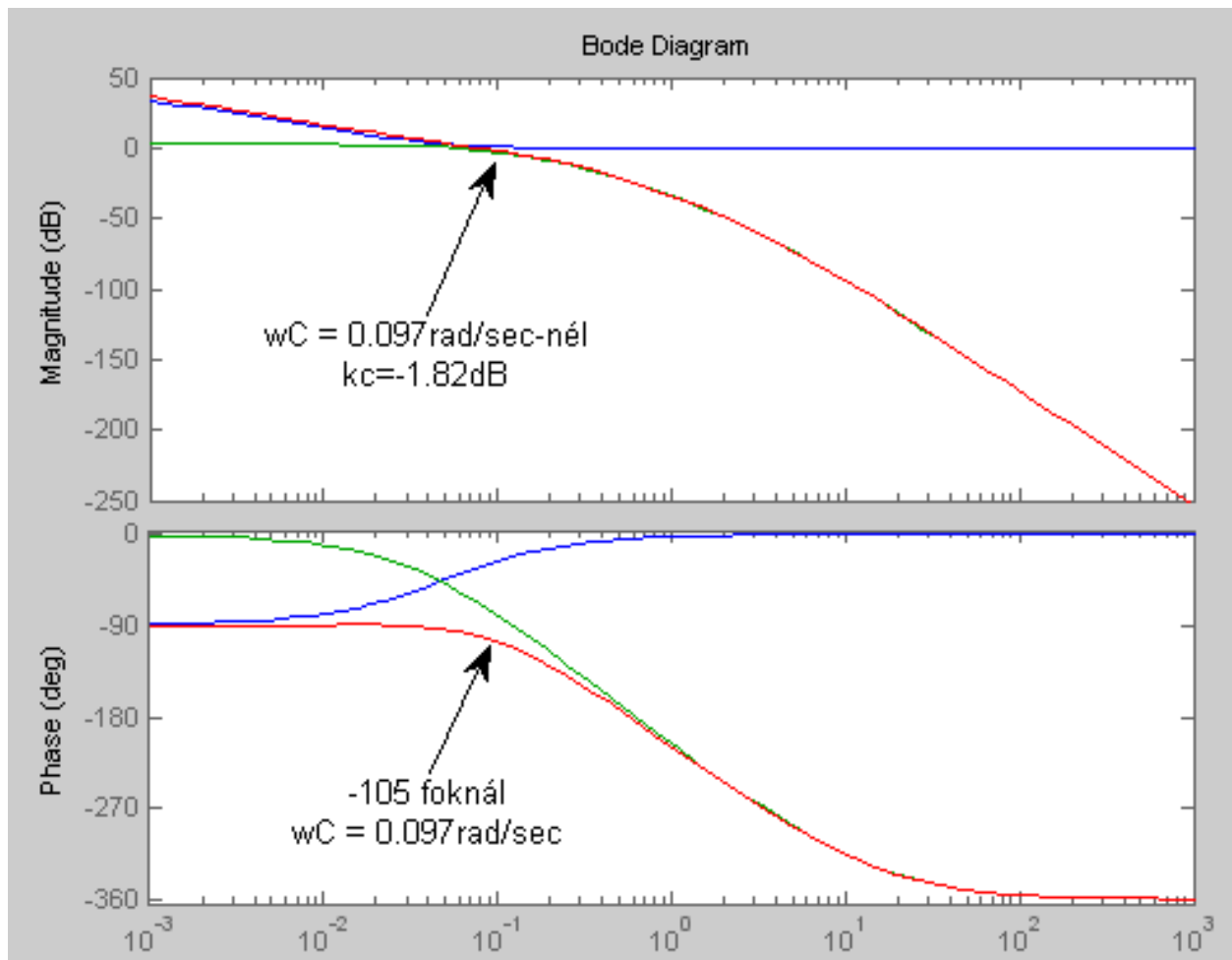
Összeszerkesztve a mért értéket a g_{PI} kompenzáló tag fenti értékének megfelelő diagrammal kapjuk a g_0 hurokátviteli függvény Bode diagramját. (Az ábrán piros színnel)

Az összeszerkesztett ábrán először a $\text{pm}=75^\circ$ -hoz tartozó körfrekvenciát kell megkeresni.

Az amplitúdó meneten az ehhez a körfrekvenciához tartozó k_C erősítést kell meghatározni.

Normál számértékeken ennek a reciprok értéke lesz a PI kompenzáló tag K_C erősítés értéke.

A mért $G_E(j\omega)$ Bode diagramja

A leendő $\omega_C = 0.097$ rad/sec. Az amplitúdó meneten $k_C = -1.82$ dB.

A K_C meghatározása és ellenőrzés

Decibelben az előjelváltás a reciprok értéket adja!

Az átszámítás képlete:

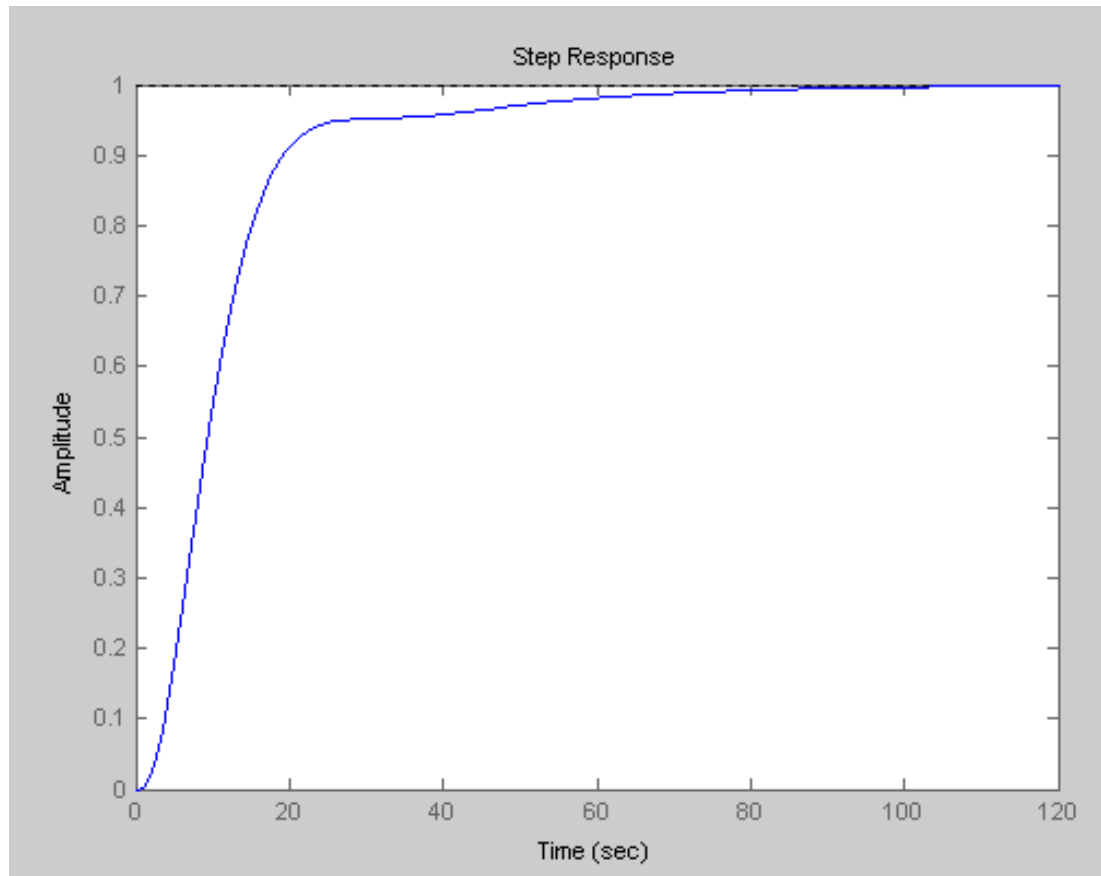
$$K_C = 10^{\frac{-k_C}{20}} = 10^{\frac{1.82}{20}} = 1.23$$

A PI kompenzáló tag átviteli függvénye:

$$G_{PI}(s) = 1.23 \cdot \frac{20s + 1}{20s}$$

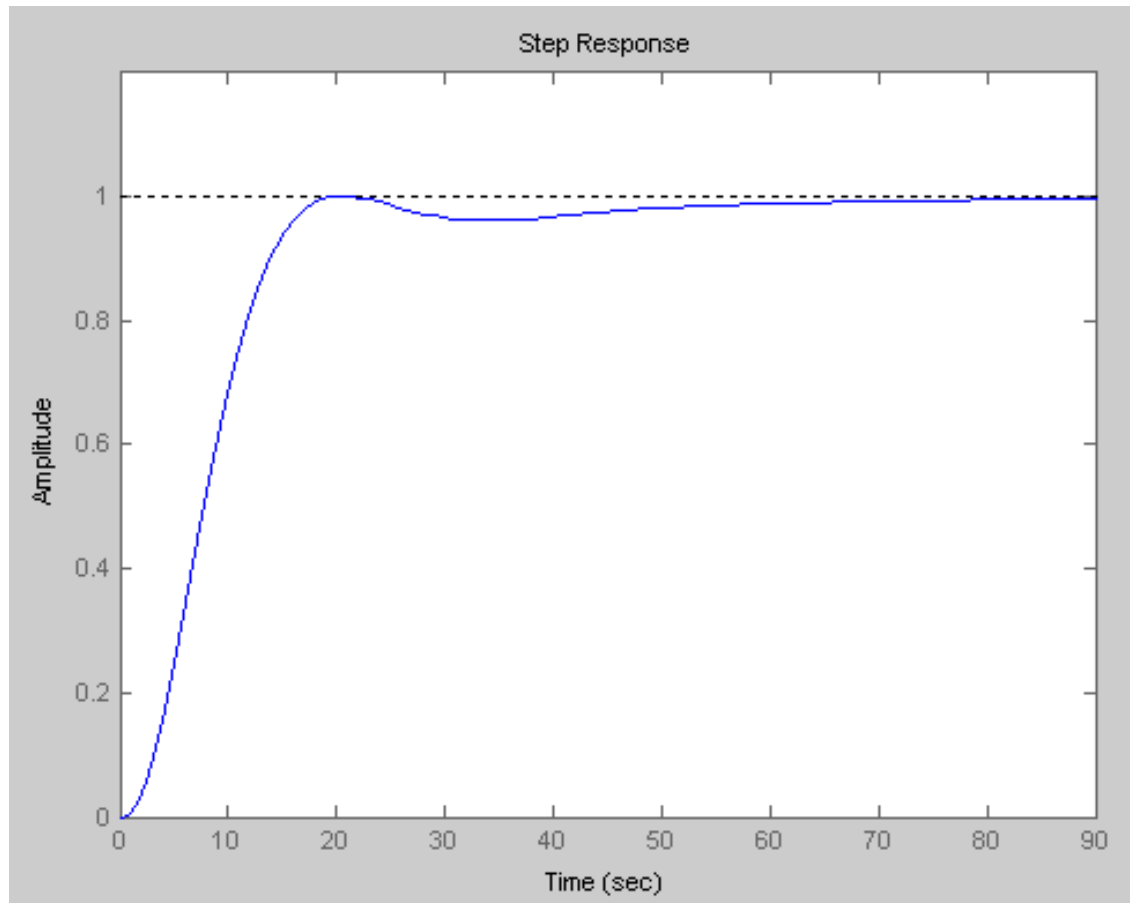
Ezzel a PI kompenzáló taggal megtervezve, majd a zárt szabályozási kört ellenőrizve kapjuk a következő ábrát.

A szabályozási kör átmeneti függvénye

Óvatos volt a p_m megválasztása. A K_C értéke növelhető vagy T_I érték csökkenthető! Lehet, hogy a PIDT most jobb lenne!

A szabályozási kör átmeneti függvénye

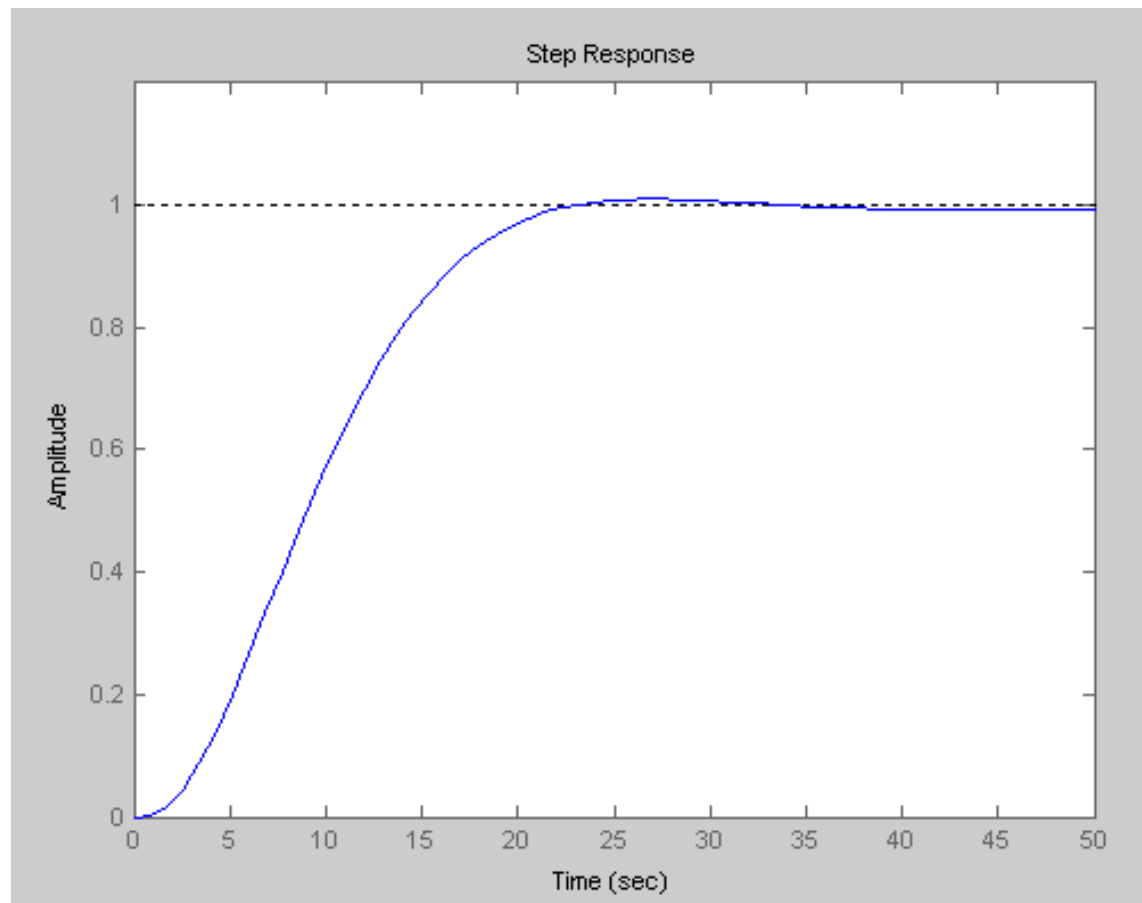

A $K_C=1.6$ értéknél láthatóan gyorsabb, de T_I még nagy.

A K_C -t visszaállítva és T_I -t csökkentve:

A szabályozási kör átmeneti függvénye

A $K_C=1.23$ és a $T_I=15\text{sec}$. Gyorsabb a tolerancia sávon belüli túllendüléssel.

Integráló eredő szakasz PDT1 kompenzálás

Európai struktúra

Integráló eredő szakasz

A fázismenetből lehet meghatározni az integráló jelleget .

Kellően alacsony körfrekvencián közel -90° a fázistolás.

Integráló jelleg esetén a leggyakrabban alkalmazott kompenzáló struktúra PDT1, esetleg P.

$$G_C(s) = G_{PDT}(s) = K_C \left\{ 1 + \frac{sT_D}{sT + 1} \right\} = K_C \frac{s(T_D + T) + 1}{sT + 1}$$

$$G_{PDT}(s) = K_C \frac{sT(A_D + 1) + 1}{sT + 1}$$

A PDT kompenzáló tag átviteli függvénye

$$G_{\text{PDT}}(s) = K_C \frac{sT(A_D + 1) + 1}{sT + 1}$$

Három változó van. Ebből A_D független az eredő szakasztól.
Első lépésben legyen $K_C = 1$, $A_D = 9$, és $T = 0.1\text{sec}$.

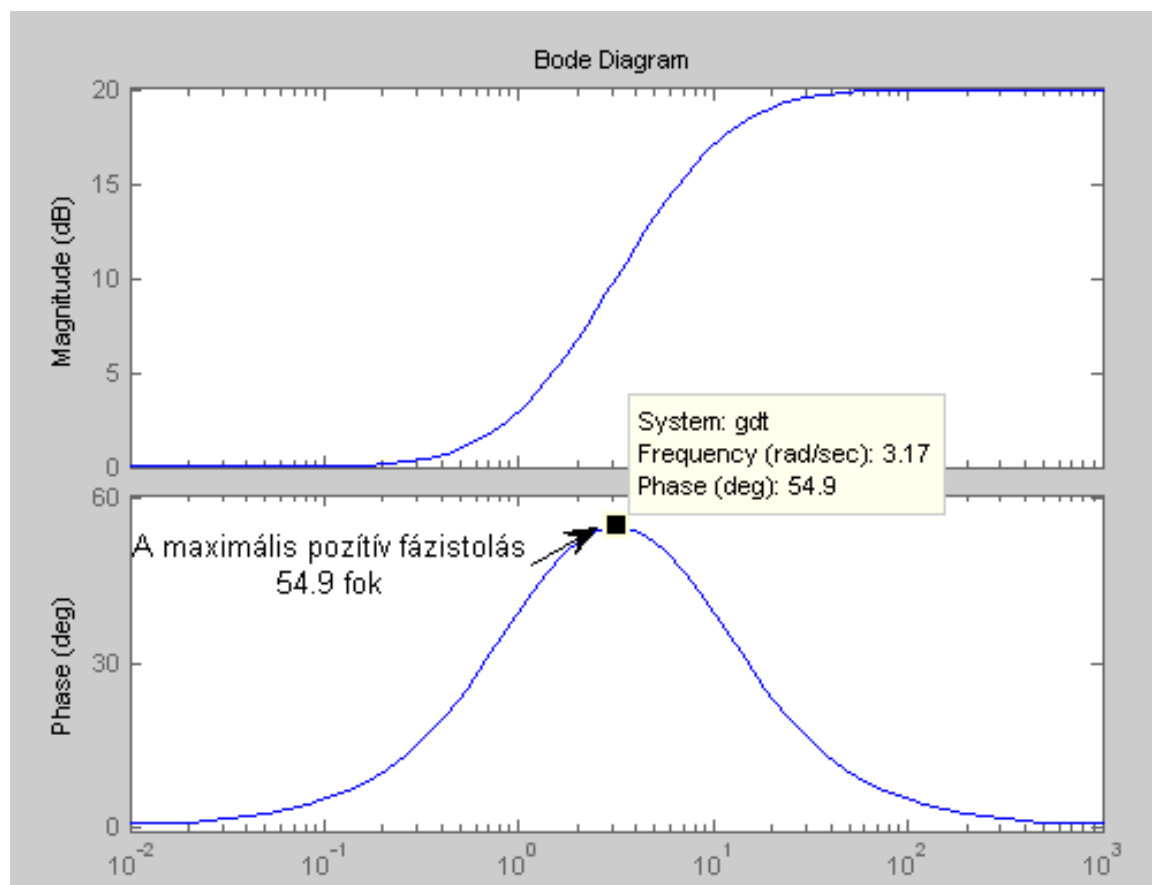
$$G_{\text{PDT}}(s) = \frac{s + 1}{0.1s + 1}$$

PDT1 kompenzáló tag esetén be kell tartani az

$$20 > A_D > 5 \text{ feltételt!}$$

PDT1 arányos, differenciáló tag

A $\varphi_{\max}$ fázistolás az A_D differenciálási erősítéstől függ.

Jelen példában:

$A_D = 9$, és így

$\varphi_{\max} = 54.9^\circ$.

$A_D=5$

$\varphi_{\max}=45.6^\circ$

$A_D=8$

$\varphi_{\max}=53.1^\circ$

$A_D=9$

$\varphi_{\max}=54.9^\circ$

$A_D=15$

$\varphi_{\max}=61.9^\circ$

PDT1 kompenzálás elve az eredő szakasz körfrekvencia függvényéhez illesztés esetén

Válasszunk egy megfelelőnek tartott fázistartalékot!

A szabály azonos, mint a PI kompenzálásnál volt.

Az eredő szakasz fázismenetén meg kell keresni a választott fázistartalékhoz tartozó leendő ω_C vágási körfrekvenciát.

Ez a $p_s^\circ = p_m^\circ - \varphi_{PDT}^\circ - 180^\circ$ fázistoláshoz tartozó körfrekvencia.

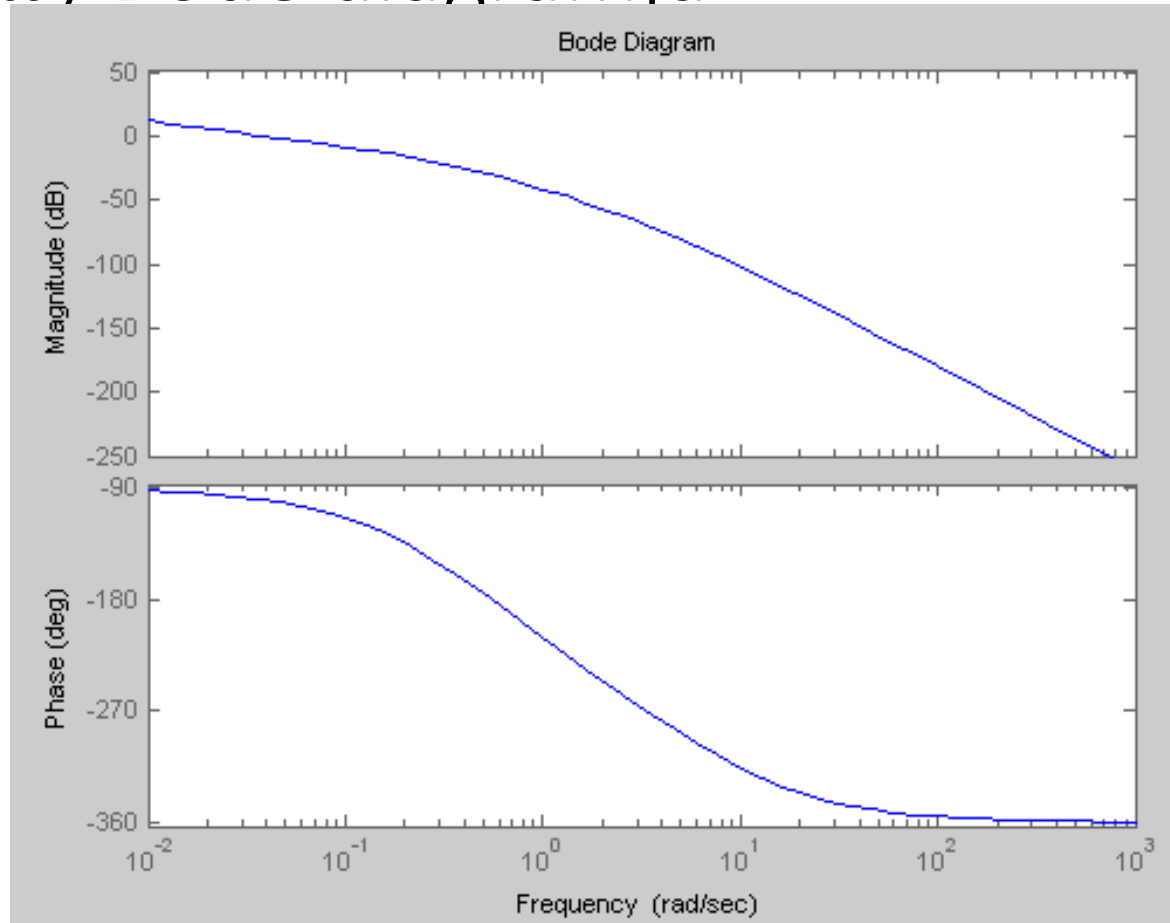
A K_C értéket úgy kell megválasztani, hogy a leendő ω_C vágási körfrekvenciánál legyen egységnyi a K_0 hurokerősítés.

A leendő ω_C vágási körfrekvencián a $K_C = 1$ értékkel definiált g_0 hurokátviteli függvény amplitúdó átvitelének reciprok értéke lesz a tényleges K_C .

PDT1 kompenzálás menete

- A Bode diagramja alapján választjuk a PDT kompenzálást és választani kell az A_D értéket is.
Az eredő szakasz fázismenetén meg kell keresni a $\varphi_{ps} = \varphi_{pm} - \varphi_{\max} - 180$ fázistoláshoz tartozó körfrekvenciát.
- Ha $A_D = 8$ akkor ennek a körfrekvenciának a háromszorosa az ω_T . A reciprok érték a T és $T_D = A_D * T$.
- Ábrázolni kell a Bode diagramját.
- Ezen a g_0 átviteli függvényen kell megkeresni a φ_{pm} fázistartalékhoz tartozó körfrekvenciánál az amplitúdó erősítést. Ennek az erősítésnek a reciprok értéke legyen a K_C erősítés.

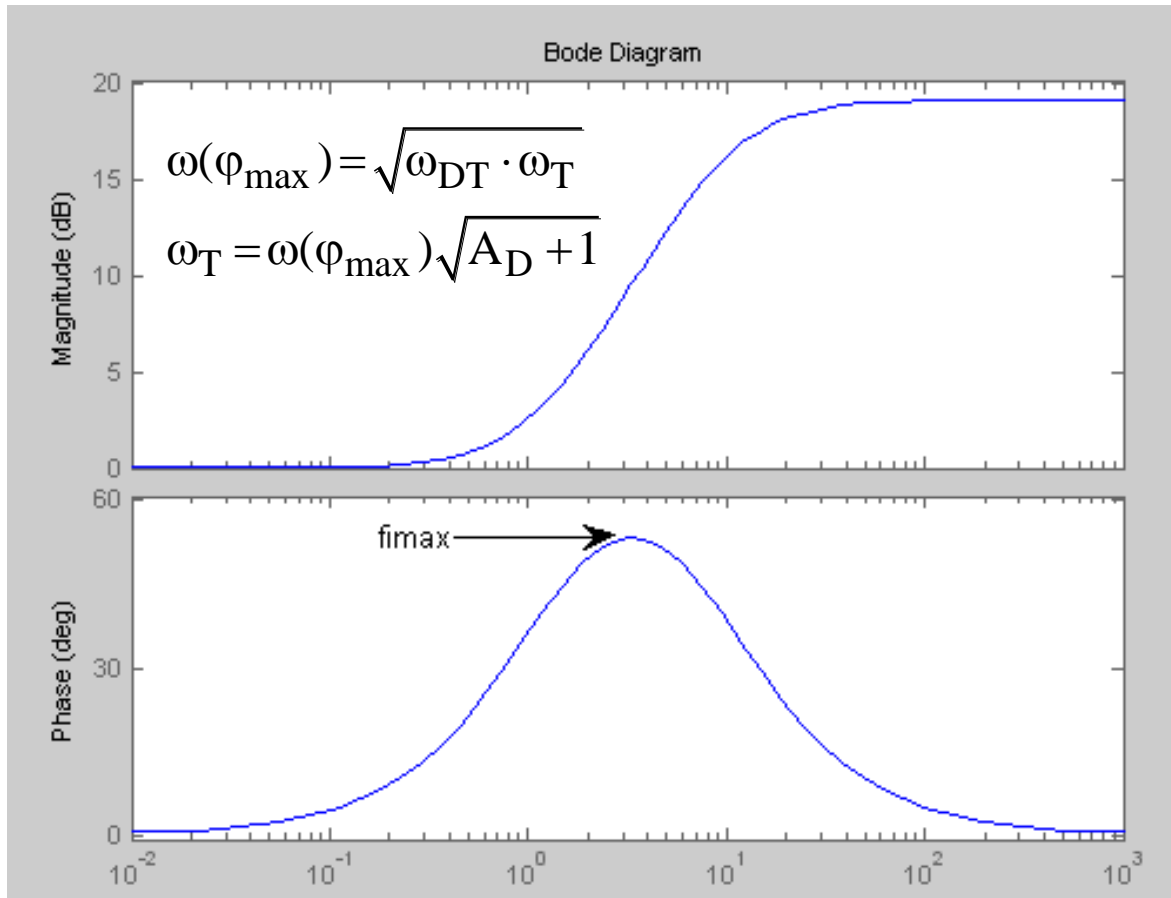
A $G_E(j\omega)$ Bode diagramja

Legyen PDT kompenzáló tag $A_D = 8$ értékkel.

A PDT tag Bode diagramja

$$A_D = 5$$

$$\varphi_{\max} = 45.6^\circ$$

$$A_D = 8$$

$$\varphi_{\max} = 53.1^\circ$$

$$A_D = 9$$

$$\varphi_{\max} = 54.9^\circ$$

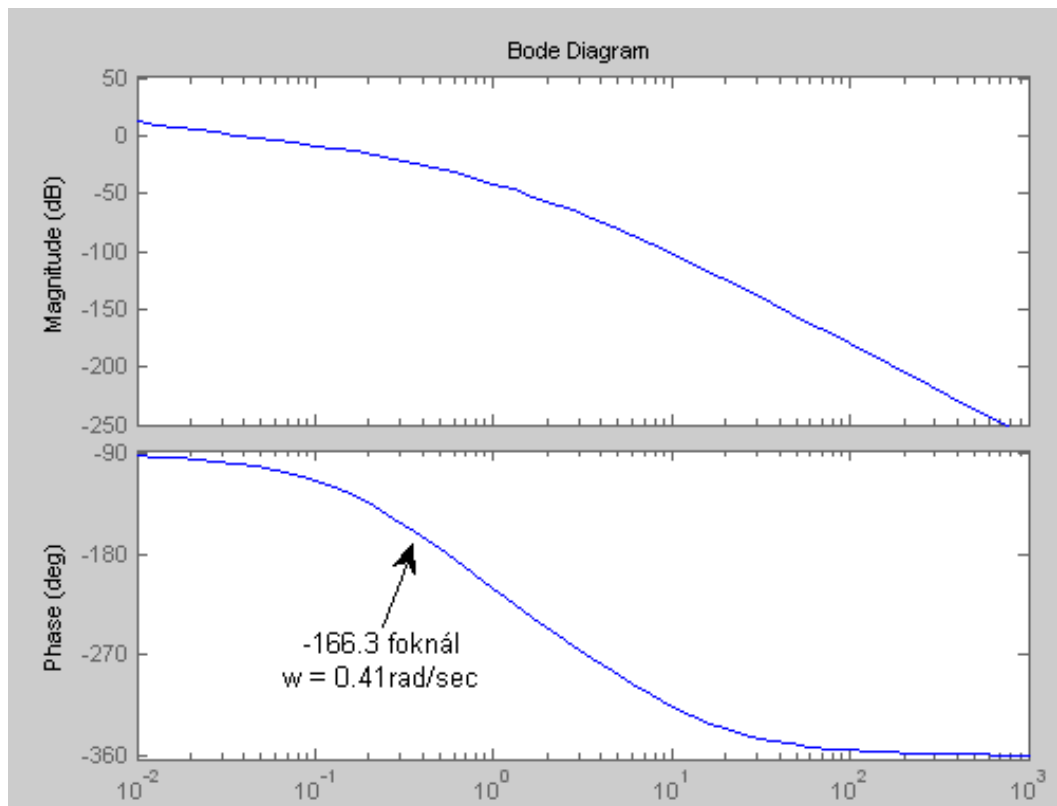
$$A_D = 15$$

$$\varphi_{\max} = 61.9^\circ$$

A T és a T_D meghatározása

Legyen az $AD=8$ és a fázistartalék 65° !

$$ps^\circ \approx pm - \varphi_{\max} - 180 \approx ps^\circ \approx 65 - 51.3 - 180 = -166.3^\circ$$

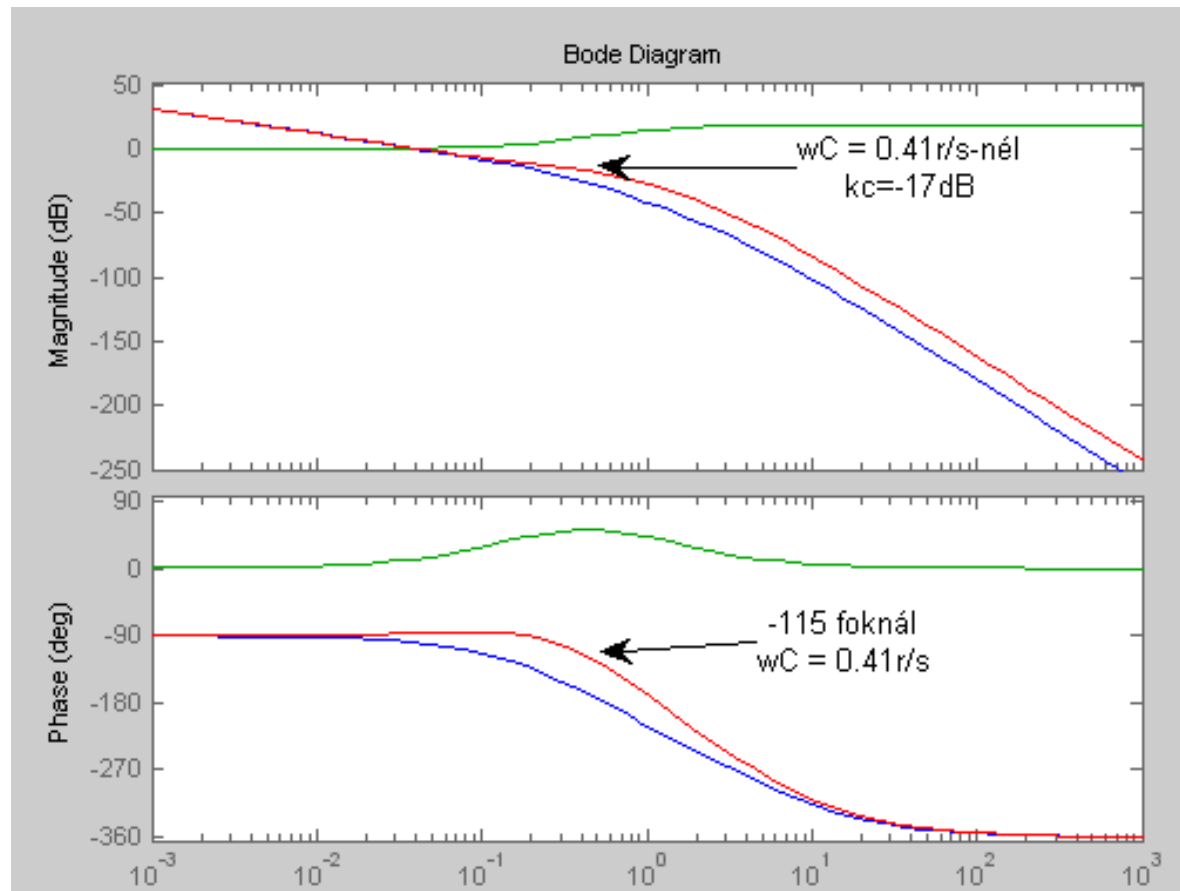
A PDT kompenzáló tag paraméterei

Az $\omega(\varphi) = 0.41 \text{ r/s}$, és $A_D = 8$, így $\omega_T = 3\omega(\varphi) = 1.23 \text{ r/s}$.
Ebből $T = 1/1.23 = 0.813 \text{ sec}$. és $T_D = 8 * T = 6.5 \text{ sec}$.

$$G_{\text{PDT}}(s) = \frac{6.5s + 1}{0.81s + 1}$$

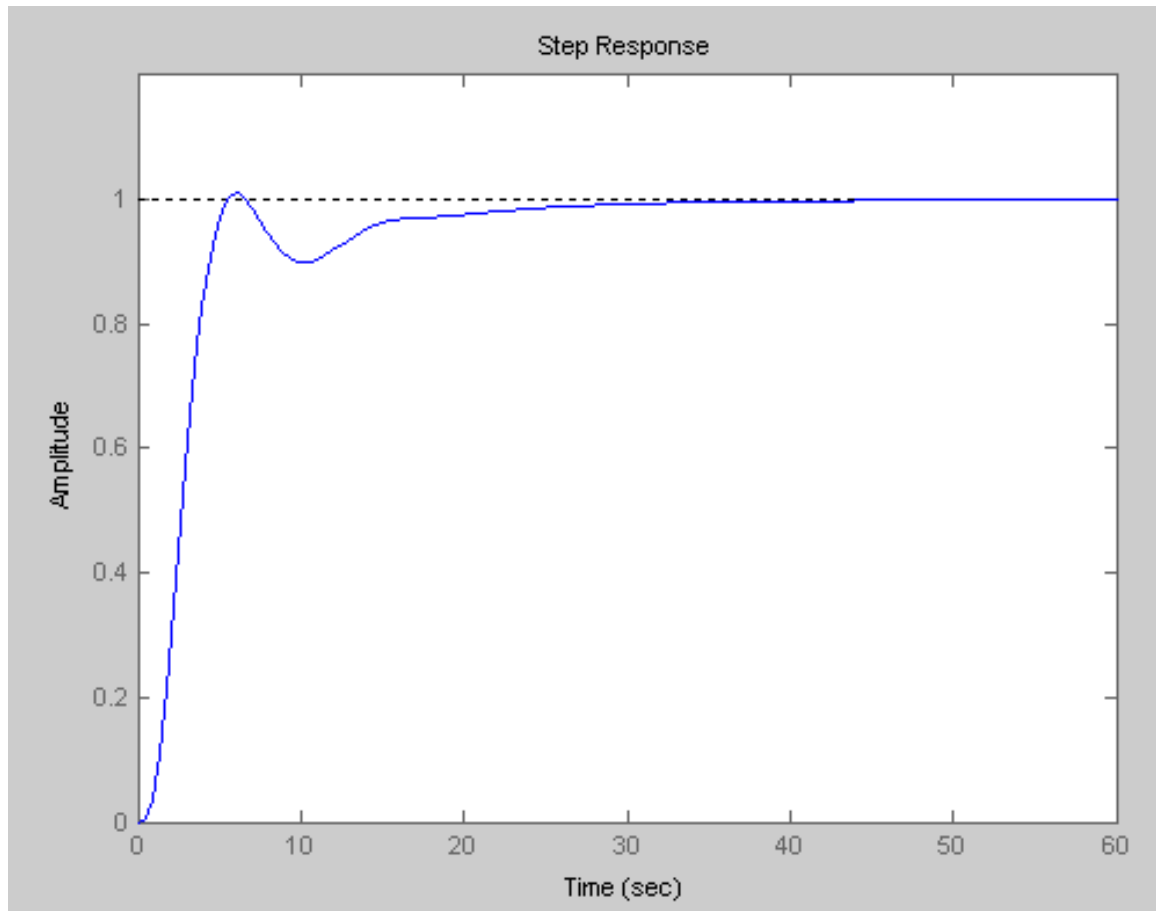
Ezt kell összeszerkeszteni az eredő szakasszal.

A K_C meghatározása

$K_C = +17$ dB, ami $KC = 7.1$.

A minőségi jellemzők.

Nem egyszerű
hangolni!
A felnyitott
hurok Bode
diagramján
látszik, hogy
 T_D értékét
célszerű
csökkenteni!

PIDT1 kompenzálás elve önbeálló eredő szakasz esetén

Válasszunk fázistartalékot, A_D értéket, és T_I/T_D arányt!

Ez a kettő meghatároz egy φ_{PIDT}° maximális pozitív fázistolást.

Az eredő szakasz fázismenetén meg kell keresni a választott fázistartalékhoz tartozó leendő ω_C vágási körfrekvenciát.

Ez a $p_s^\circ = p_m^\circ - \varphi_{PIDT}^\circ - 180^\circ$ fázistoláshoz tartozó körfrekvencia.

A PDT kompenzálásnál megismert módon meghatározhatjuk az ω_T -t, abból a T -t, abból $T_D = A_D * T$ -t, végül T_I értékét.

A K_C értéket úgy kell megválasztani, hogy a leendő ω_C vágási körfrekvenciánál legyen egységnyi a hurokerősítés.

A leendő ω_C vágási körfrekvencián a $K_C = 1$ értékkel definiált g_0 hurokátviteli függvény amplitúdó átvitelének reciprok értéke lesz a tényleges K_C .